

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2012.1.11
KOM(2011) 941 galutinis

ŽALIOJI KNYGA

Integruotos Europos mokėjimų kortele, internetu ir mobiliuoju telefonu rinkos kūrimas

(Tekstas svarbus EEE)

1. ĮŽANGA

Tam, kad vartotojai, mažmenininkai ir įmonės pajustų visą bendrosios rinkos naudą, ypač reikalingi saugūs, veiksmingi, konkurencingi ir novatoriški elektroniniai mokėjimai – pasauliui pereinant nuo fizinės prie elektroninės prekybos, jie dar svarbesni. Prekių ir paslaugų pirkimo būdai Europoje keičiasi iš esmės. Kadangi ES piliečiai ir įmonės vis aktyviau veikia už savo kilmės šalies ribų, sklandūs tarptautiniai elektroniniai mokėjimai labai palengvina jų kasdienybę. Remdamasi laimėjimais mažmeninių mokėjimų srityje, Europa galėtų pirmoji įgyvendinti ateities mokėjimų viziją – nesvarbu, ar jie būtų atliekami mokėjimo kortele, internetu, ar mobiliuoju telefonu.

Pirmasis svarbus etapas einant šia kryptimi – bendros mokėjimų eurai erdvės (angl. SEPA) kūrimas, remiantis prielaida, kad visoje ES neturėtų būti skirtumo tarp tarpvalstybinių ir vietinių elektroninių mažmeninių mokėjimų¹ eurai. SEPA projektas apima esmines mažmeninio mokėjimo priemones: kredito pervedimus, tiesioginį debetą ir mokėjimo korteles. Tuo remiantis, SEPA turėtų būti konkurencingos ir novatoriškos Europos mokėjimų rinkos kūrimo pradžia dviem aspektais. Pirmia, vis didėja mokėjimų internetu (e. mokėjimų) ir mobiliuoju telefonu (m. mokėjimų) dalis. Pirmiausia masinis išmaniųjų telefonų naudojimas keičia mokėjimų aplinką ir skatina kurti naujas mokėjimo prietaikas, pvz., tikras pinigines ir fizines korteles pakeičiančias elektronines pinigines arba mobiliajame telefone saugomus elektroninius viešojo transporto bilietus. Šiuo atveju europinės SEPA mokėjimo priemonės galėtų būti integruotesnių ir saugesnių mokėjimo inovacijų pagrindas. Antra, galiojantys standartai ir SEPA sukurtos taisyklės galėtų apimti ir mokėjimo priemones valiutomis, kurios nėra eurai, taip mokėjimų bendrąją rinką išplečiant ir taikant operacijoms ne tik eurai.

Glaudesnės rinkos integracijos naudą daugiausia lemtų keturi veiksniai:

- 1) *didesnė konkurencija* — vykstant integracijai lengvinamos sąlygos tinklo sektoriuje, pvz., mokėjimų, į rinką patekti naujiems dalyviams arba konkurentams iš kitų valstybių narių. Remdamiesi bendrais viešais standartais, paslaugų teikėjai turimus mokėjimo sprendimus galėtų siūlyti daugiau nei vienoje šalyje. Taip jų verslas plėstųsi ir atsirastų papildoma paskata diegti inovacijas. Dėl to mokėjimų vykdymo sąnaudų ir kainos panašėtų ir mažėtų. Be to, dėl didesnės konkurencijos mokėjimo kortelių rinkoje dvi esamos tarptautinės kortelių schemos tikriausiai nebe taip dominuotų, kaip yra dabar;
- 2) *didesnis pasirinkimas ir skaidrumas vartotojams* — jei konkurencingų paslaugų būtų daugiau, mokėjimo paslaugų naudotojai galėtų rinktis mokėjimo priemones ir paslaugų teikėjus, kurie geriausiai atitinka jų poreikius. Šiuo metu vartotojams ne visada matomos jų pasirinkimo pasekmės paslaugos kainai². Dėl paslėptų sąnaudų dažnai naudojamos brangiausios mokėjimo būdai, o sąnaudų netiesiogiai perkeliama visiems vartotojams keliant kainas. Tačiau integruotoje ir skaidrioje rinkoje vartotojai būtų kreipiami pasirinkti veiksmingiausias mokėjimo priemones;

¹ Mažmeniniai mokėjimai apibrėžiami kaip mokėjimo operacijos, kurių bent viena šalis (t. y. mokėtojas, gavėjas arba abu) nėra finansų įstaiga. Taigi, mažmeniniai mokėjimai yra visos mokėjimo operacijos, kurios nėra vykdomos tarp dviejų bankų.

² Taip yra dėl mokėjimo operacijoje dalyvaujančių skirtingų mokėjimo paslaugų teikėjų sudėtingų įkainių ir mokėjimo paslaugos teikėjo prekės ar paslaugos pardavėjui taikomų mokesčių.

- 3) *daugiau inovacijų* — integruotoje rinkoje didėja masto poveikis. Tai reiškia, kad esami rinkos dalyviai turėtų daugiau galimybių mažinti sąnaudas arba didinti pajamas. Be to, nauji rinkos dalyviai turėtų daugiau paskatų diegti inovacijas ir didėtų inovacijų geografinė aprėptis;
- 4) *didėsnis mokėjimo saugumas ir vartotojų pasitikėjimas* — atsižvelgiant į pažangą, padarytą užtikrinant saugius mokėjimus pardavimo vietoje, integruotoje rinkoje padidėtų nuotolinių mokėjimų, kaip antai e. ir m. mokėjimų, saugumas ir vartotojo pasitikėjimas jais.

Integruotoje ES mokėjimo paslaugų rinkoje, be tiesioginių rezultatų, būtų ir administracinių duomenų, kuriuos būtų galima panaudoti suderintiems statistikos duomenims rengti. Dėl to gerėtų ES statistikos kokybė ir mastas, įmonėms tai papildomai nekainuotų, ir statistikos bendruomenė neturėtų per daug investuoti.

Šioje žaliojoje knygoje vertinama dabartinė Europos mokėjimų kortele, internetu ir mobiliuoju telefonu aplinka, nustatomas dabartinės situacijos atotrūkis nuo visiškai integruotos mokėjimų rinkos vizijos ir kliūtys, dėl kurių susidarė šis atotrūkis. Žaliaja knyga siekiama pradėti platų konsultacijų procesą, kurio metu suinteresuotosios šalys patvirtintų Komisijos analizės išvadas arba dėl jos pateiktų pastabų ir padėtų nustatyti, kaip tinkamai didinti rinkos integraciją.

2. DABARTINĖ MOKĖJIMŲ APLINKA IR JOS TRŪKUMAI

Mažmeninių mokėjimų euraiis rinka yra viena didžiausių pasaulyje; joje dalyvauja milijonai įmonių ir šimtai milijonų piliečių. Remiantis Europos Centrinio Banko (ECB) statistika, 2009 m. vien euro zonoje įvykdyta beveik 58 mlrd. mažmeninių mokėjimų operacijų. 1 priede duomenys suskirstyti pagal mokėjimo priemones. Šios rinkos integravimo ekonominė nauda didžiulė. Pavyzdžiui, tyrimai rodo, kad visus kredito pervedimus, tiesioginio debeto operacijas ir mokėjimus kortele perkėlus į SEPA, tiesioginė ir netiesioginė nauda per šešerius metus galėtų viršyti 300 mlrd. EUR. Dabartinis Europos mokėjimų integracijos laipsnis labai skiriasi įvairių mokėjimui atlikti naudojamų mokėjimo priemonių (pvz., kredito pervedimai, tiesioginis debetas ir mokėjimo kortelės) ir kanalų (e. arba m. mokėjimai) atžvilgiu.

2.1. Pagrindinės mokėjimo priemonės (kredito pervedimai ir tiesioginio debeto operacijos)

Kredito pervedimai ir tiesioginio debeto operacijos yra vienintelės mokėjimo priemonės, kurioms sukurtos specialios europinio masto mokėjimo schemas, t. y. SEPA kredito pervedimų (angl. SCT) ir SEPA tiesioginio debeto (angl. SDD) taisyklių rinkiniai, kuriuos mokėjimams euraiis parengė Europos mokėjimų taryba (EMT). 2010 m. gruodžio mėn. Komisija pateikė reglamento, kuriuo nustatomi privalomi nacionalinių mokėjimo schemų pakeitimo europinio masto schemomis, terminai, pasiūlymą³. Užbaigus šį esminį etapą, bus sukurtas tolesnės toliau apibūdintų mokėjimo priemonių ir kanalų rinkos integracijos pagrindas.

³ Reglamento, kuriuo nustatomi kredito pervedimo ir tiesioginio debeto operacijų euraiis techniniai reikalavimai ir iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 924/2009, pasiūlymas, COM(2010)775, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010PC0775:EN:NOT>.

2.2. Mokėjimo kortelės

Mokėjimo kortelės – įprasčiausia ir dažniausiai naudojama elektroninio mažmeninio mokėjimo priemonė. Pagal apimtį (operacijų skaičių) mokėjimai kortele 2009 m. sudarė trečdalį visų mažmeninių mokėjimų. ES naudota apie 726 mln. mokėjimo kortelių, t. y. 1,45 kortelės vienam gyventojui. Vidutiniškai ES vartotojai viena kortele išleido po 2 194 EUR 43 operacijomis pardavimo vietose (2009 m.⁴, atskirų šalių duomenis žr. 1 priede).

Tačiau Europos mokėjimo kortelių rinkos integracija toli gražu nebaigta, o apčiuopiamų rezultatų vis dar nedaug. Nors mokėjimų kortele apimtis per pastarąjį dešimtmetį smarkiai išaugo ir dėl to susidaro didelis masto poveikis, vartotojų sąnaudos ir tarpbankiniai arba prekybininkams taikomi mokesčiai reikšmingai nesumažėjo. Be to, vietinių debeto kortelių schemos dažnai nepripažįstamos už kilmės valstybės narės ribų – tai trukdo vystyti bendrajai rinkai. Su mokėjimo kortelėmis susijęs sukčiavimas taip pat tebėra problema, ypač nuotolinių operacijų atveju.

2.3. Mokėjimai internetu (e. mokėjimai)

E. mokėjimai atliekami internetu, paprastai vienu iš šių trijų būdų:

- 1) atliekant nuotolinę *mokėjimo kortele operaciją* internetu;
- 2) *internetinės bankininkystės priemonėmis*, pagrįstomis kredito pervedimais arba tiesioginio debeto operacijomis, kai mokėtojo autentiškumas patvirtinamas internetinės bankininkystės portale (šiuo metu įmanoma tik vietos lygmeniu)⁵;
- 3) atliekant mokėjimus per *e. mokėjimo paslaugų teikėjus*, kurie vartotojui sukuria atskirą sąskaitą. Sąskaitos gali būti finansuojamos tradiciniais mokėjimo metodais, pvz., banko pervedimais arba mokėjimais kredito kortele.

Atsiradus e. prekybai, t. y. produktus perkant ir parduodant internetu, e. mokėjimai tampa vis svarbesni. „Forrester Research“ prognozuoja⁶, kad perkančiųjų internetu skaičius Europoje nuo 141 mln. 2009 m. išaugs iki 190 mln. 2014 m. Numatoma, kad per ateinančius penkerius metus e. prekybos rinka kasmet paaugs po maždaug 10 %, o vidutinės vieno ES gyventojo išlaidos nuo 483 EUR 2009 m. padidės iki 601 EUR 2014 m. Nepaisant didelio e. prekybos augimo potencialo, ji šiuo metu sudaro tik 3,4 % visos Europos mažmeninės prekybos⁷, taigi vis dar turi nemažai galimybių plėstis.

Per viešąsias konsultacijas dėl elektroninės prekybos ateities⁸ nustatyta, kad mokėjimai yra viena pagrindinių e. prekybos augimo ateityje kliūčių. Per konsultacijas nurodyti susiję esminiai klausimai, be kita ko, yra mokėjimo būdų įvairovė atskirose valstybėse narėse, mokėjimų kaina vartotojams ir prekybininkams, visų pirma atliekant mažos vertės mokėjimus (labai mažus mokėjimus), ir mokėjimų saugumas. Kadangi nėra nuoseklios ir visapusiškos

⁴ Šaltinis: ECB mokėjimų statistiniai duomenys, 2011 m. vasario mėn. Atskirų šalių duomenis žr. 1 priede.

⁵ Šios operacijos gali būti vykdomos arba tiesiogiai per mokėtojo internetinės bankininkystės sistemą, arba per trečiąjį asmenį (pvz., „Ideal“ Nyderlanduose, „Giropay“ ir „Sofortüberweisung“ Vokietijoje arba EPS Austrijoje).

⁶ <http://www.forrester.com/ER/Press/Release/0,1769,1330,00.html>.

⁷ „Euromonitor“ 2010 m.

⁸ http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2010/e-commerce_en.htm.

reguliavimo (savireguliacijos) sistemos, šiuo metu Europos e. mokėjimų aplinka yra labai susiskaidžiusi į nacionalines sienas atitinkančius segmentus, kuriuose sėkmingai veikia kelios vietinės e. mokėjimo schemos ir keletas didelių tarptautinių ne Europos kilmės rinkos dalyvių.

2.4. Mokėjimai mobiliuoju telefonu (m. mokėjimai)

M. mokėjimai yra mokėjimai, kai mokėjimo duomenys ir mokėjimo nurodymas inicijuojami, perduodami arba patvirtinami mobiliuoju telefonu ar prietaisu. Jie gali būti atliekami paslaugas, skaitmenines ar fizines prekes perkant prisijungus prie interneto ar nuo jo atsijungus.

M. mokėjimus galima suskirstyti į dvi pagrindines kategorijas:

- 1) *nuotoliniai m. mokėjimai* daugiausia atliekami internetu (WAP protokolu)⁹ arba naudojantis papildomomis SMS paslaugomis, kurių kainą į mokėtojo sąskaitą įtraukia judriojo ryšio tinklo operatorius. Šiuo metu daugiausia nuotolinių m. mokėjimų internetu remiasi mokėjimo kortele schemomis. Kiti sprendimai, pagrįsti kredito pervedimais arba tiesioginio debeto operacijomis, yra techniškai įmanomi ir tikriausiai tiek pat saugūs, veiksmingi ir konkurencingi, bet kelią į rinką skinasi sunkiai;
- 2) *artieji mokėjimai* paprastai atliekami tiesiogiai pardavimo vietoje. Naudojant šiuo metu pažangiausią keitimosi duomenimis trumpu atstumu technologiją NFC, reikalingi specialios įrangos telefonai, kurie atpažįstami juos pridėjus prie skaitytuvo pardavimo vietoje (pvz., parduotuvėse, viešajame transporte, automobilių stovėjimo vietose).

Šios apibrėžtys, visų pirma nuotolinių m. mokėjimų, rodo, kad skirtumas tarp e. mokėjimų ir m. mokėjimų nėra visai aiškus, o ateityje jie tikriausiai dar labiau suartės.

Mokėjimų mobiliuoju telefonu apimtis šiuo metu auga greičiausiai iš visų mokėjimo būdų. Šią plėtrą skatina spartus išmaniųjų telefonų, kuriuose galima įdiegti sudėtingas mokėjimo prietaikas, plitimas. „Juniper Research“ prognozuoja, kad 2010–2012 m. visų m. mokėjimų vertė pasaulyje nuo 100 mlrd. USD išaugs iki 200 mlrd. USD. Kiti tyrimai rodo, kad m. mokėjimų vertė pasaulyje 2014 m. viršys 1 trln. USD, o vien Europoje ji iš viso sudarys 350 mlrd. USD. Be to, apskaičiuota, kad iki to laiko vienas iš penkių išmaniųjų telefonų bus suderintas su NFC.

M. mokėjimai vis dar turi daug neišnaudoto skverbties į rinką potencialo Europos Sąjungoje, palyginti su, pvz., Azijos ir Ramiojo vandenyno regionu. Tyrimų įmonės „Gartner“ skaičiavimais, 2010 m. Vakarų Europoje buvo 7,1 mln. m. mokėjimo paslaugos naudotojų, palyginti su 62,8 mln. Azijos ir Ramiojo vandenyno regione (didelė jų dalis – Japonijoje). Viena iš pagrindinių lėtesnio plitimo Europos rinkoje priežasčių – labai susiskaidžiusi m. mokėjimų rinka. Pagrindiniai rinkos dalyviai (judriojo ryšio tinklo operatoriai, mokėjimo paslaugų teikėjai, mobiliųjų telefonų gamintojai) dar nesusitarė dėl perspektyvaus verslo modelio, kuris sudarytų sąlygas sąveikiems mokėjimo sprendimams atsirasti. Todėl didžiausio

⁹ Belaidžio ryšio protokolą (WAP) sukūrė Atvirojo mobilaus ryšio aljansas (angl. *Open Mobile Alliance*, OMA), t. y. specialus suinteresuotųjų šalių forumas, skirtas susitarti dėl bendrų mobiliųjų telefonų sektoriaus specifikacijų. WAP protokolą naudojanti naršyklė yra paprastai mobiliuosiuose telefonuose naudojama interneto naršyklė.

užmojo ir daugiausia žadančios pasaulinės m. mokėjimų iniciatyvos šiuo metu pradėtos ne Europoje. „Apple“, „Google“ ir „Visa“ pranešė apie dideles pastangas patekti į m. mokėjimų verslą.

M. mokėjimų integracijos Europos lygmeniu pastangos šiuo metu dedamos savireguliacijos pagrindu. Šiuo atžvilgiu EMT bendradarbiauja su pasauline judriojo ryšio operatorių asociacija GSMA ir 2010 m. liepos mėn. paskelbė baltąją knygą dėl m. mokėjimų¹⁰. Baltojoje knygoje daugiausia dėmesio skiriama m. mokėjimams mokėjimo kortele.

Kaip ir e. mokėjimų atveju, kadangi nėra konkrečios Europos sistemos, kuria būtų sprendžiamos pagrindinės problemos, kaip antai techniniai standartai, saugumas, sąveika ir rinkos dalyvių bendradarbiavimas, rizikuojama, kad m. mokėjimų rinka Europoje liks susiskaidžiusi. Be to, (galimi) tiek e. mokėjimų, tiek m. mokėjimų rinkos dalyviai nenori investuoti, kol galutinai neišaiškinta teisinė padėtis dėl kolektyvinės mokesčių tvarkos, tokios kaip mokėjimo kortelėms taikoma tvarka, taikymo (žr. 4.1 punktą).

3. VIZIJA IR TIKSLAI

Pagal Europos Komisijos ir ECB pateiktą elektroniniams mažmeniniams mokėjimams eurais visoje ES skirtos SEPA viziją¹¹ tarp tarptautinių ir vietinių mokėjimų neturi būti skirtumo. Remiantis SEPA standartais ir taisyklių rinkiniais, šis skirtumas turėtų išnykti ir Europos Sąjungoje vykdomų mokėjimų ne eurais atžvilgiu. Tuomet būtų sukurta tikra skaitmeninė ES bendroji rinka. Visiška integracija reikštų:

Vartotojai naudoja vienintelę banko sąskaitą visoms mokėjimo operacijoms atlikti, net gyvendami ne savo kilmės šalyje arba dažnai keliaudami visoje ES. Spartinant inovacijų diegimą, mokėjimai tampa patogesni ir pritaikyti prie konkrečių pirkimo operacijos aplinkybių (prisijungus prie interneto arba nuo jo atsijungus, labai mažos arba labai didelės vertės mokėjimai ir pan.).

Įmonės ir viešojo administravimo įstaigos gali supaprastinti ir racionalizuoti savo mokėjimo procesus ir centralizuoti finansines operacijas visoje ES. Taip galima sutaupyti daug lėšų. Be to, dėl bendrų atvirųjų standartų ir greitesnio mokėjimo operacijų vykdymo gerėja pinigų srautai.

Prekybininkams taip pat naudingi pigūs, veiksmingi ir saugūs elektroninio mokėjimo sprendimai. Dėl aktyvesnės konkurencijos didėja grynųjų pinigų tvarkymo alternatyvos patrauklumas. O dėl to perėjimas prie e. prekybos tampa patrauklesnis ir lemia didesnę vartotojų pasitenkinimą atliekant mokėjimus.

Mokėjimo paslaugų teikėjai (MPT), t. y. bankai ir mokėjimo paslaugų teikėjai ne bankai, gali pasinaudoti masto ekonomija standartizuodami mokėjimo priemones ir dėl to po pradinių investicijų mažindami sąnaudas. Atsiranda galimybė patekti į naujas rinkas, tiek siekiant didinti esamų mokėjimo priemonių pajamų bazę, tiek plačiau diegti inovacijas.

¹⁰ http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_detail.cfm?documents_id=402 ir http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_detail.cfm?documents_id=557.

¹¹ Bendras Europos Komisijos ir Europos Centrinio Banko pranešimas, http://www.ecb.int/press/pr/date/2006/html/pr060504_1.en.html.

Technologijų tiekėjai, kaip antai programinės įrangos pardavėjai, mokėjimų vykdytojai ir IT konsultantai, plėtros pastangas ir sprendimus gali grįsti europinio masto priemonėmis ir taip lengvinti inovacijų diegimo sąlygas visose ES valstybėse narėse.

Tam, kad ši vizija taptų mokėjimų kortele, e. ir m. mokėjimų realybe, reikia išspręsti keletą papildomų klausimų, kaip antai saugumas, pasirinkimo laisvė, netrukdomos techninės ir verslo inovacijos, įvairių komponentų standartizavimas ir sąveika. Šie klausimai išsamiau nagrinėjami tolesniame skyriuje.

4. RINKOS INTEGRACIJOS SKATINIMO IR SPARTINIMO POREIKIS

Atsižvelgiant į pirmiau nurodytą viziją, galima nustatyti penkis galimus tolesnės mokėjimų kortele, e. ir m. mokėjimų integracijos skatinimo būdus.

4.1. Rinkos susiskaidymas, bendra galimybė patekti į rinką ir galimybė patekti į kitos valstybės rinką

Šiuo atžvilgiu galima nustatyti keletą atskirų klausimų. Svarbu pažymėti, kad nors visi šie klausimai istoriškai kyla dėl komercinės su mokėjimo kortelėmis susijusios praktikos, jie tiek pat aktualūs e. ir m. mokėjimams arba bent jau turi reikšmingą netiesioginį poveikį e. ir m. mokėjimams, pvz., kai e. arba m. mokėjimas atliekamas mokėjimo kortele.

4.1.1. Daugiašaliai tarpbankiniai mokesčiai (DTM)

Pagal klasikinę keturšalių kortelių schemų verslo modelį, atliekant kiekvieną kortelės operaciją, prekybininko mokėjimo paslaugų teikėjas (aptarnaujantis MPT) kortelės turėtojo mokėjimo paslaugų teikėjui (MPT emitentui) moka tarpbankinius mokesčius. Dėl tarpbankinių mokesčių gali būti susitariama dvišaliu pagrindu (MPT emitentas ir aptarnaujantis MPT susitaria tarpusavyje) arba daugiašaliu pagrindu (priėmus sprendimą, privalomą visiems mokėjimo kortelių schemoje dalyvaujantiems MPT). Daugiau pagrindinės informacijos apie DTM pateikta 2 priede¹².

Konkurencijos ir priežiūros institucijos jau kurį laiką nagrinėja tarpbankinius mokesčius. Tam tikrose ne ES šalyse¹³ jie reguliuojami. Europos Sąjungoje Europos Komisija ir nacionalinės konkurencijos institucijos priėmė keletą sprendimų, kuriais pagal ES konkurencijos taisykles draudžiama tam tikra DTM taikoma tvarka¹⁴.

Paprastai už DTM argumentuojama, kad jie yra mokėjimo paslaugų teikėjų emitentų pagrindas skatinti vartotojus naudotis mokėjimo kortele. Imdami šiuos mokesčius MPT emitentai gali išduoti korteles neimdami kortelės turėtojo mokesčio arba už nedidelį kortelės turėtojo mokesį ir vartotojams skirti galimas premijas¹⁵ (pvz., keleivių lojalumo mylias). Dėl šio balansavimo mechanizmo daugiau naudojantis kortelėmis didėja veiksmingumas.

¹² Visų pirma priede pateikiama daugiau informacijos apie Konkurencijos generalinio direktorato pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį atliktą tinkamo DTM dydžio analizę taikant įmonės indiferentiškumo testą.

¹³ Australijoje, JAV.

¹⁴ Sprendimai dėl „Visa“, „MasterCard“, Lenkijos sprendimas dėl „MasterCard“, Vengrijos sprendimas dėl „MasterCard“, Italijos sprendimas dėl „MasterCard“.

¹⁵ Bankai emitentai gali skatinti dažnai naudotis kortele siūlydami tokių papildomų privalumų ar atlygi, kaip kelionės draudimas, mokėjimo nuolaidos ar net nupirktų prekių ir paslaugų kainos dalies

Plati skirtingų (skirtingo dydžio) mokesčių įvairovė, skirtingi terminai ir nacionaliniu bei Europos lygmeniu vykdomų ar užbaigtų teisinių procedūrų taikymo sritis gali lemti bendrosios rinkos iškraipymus. Dėl to galėtų didėti rinkos susiskaidymas ir tai reiškia, kad mažmenininkai dar negali pasinaudoti mokėjimo kortelių bendrosios rinkos privalumais.

Be to, dideli DTM gali trukdyti į rinką patekti pigioms kortelių schemoms ir kitoms mokėjimo sistemoms (pvz., e. ir m. mokėjimams).

Šie DTM požymiai paprastai būdingi keturšalėms schemoms. Trišalėse schemose, kuriose tik vienas MPT aptarnauja ir mokėtojus, ir gavėjus, taikomas netiesioginis tarpbankinis mokestis, dėl kurio gali kilti panašių klausimų dėl nesamų konkurencinių apribojimų.

Didelių DTM ir per mažo skaidrumo (žr. 4.2 punktą) problemos ypač svarbios prekybininkams, priimančioms verslo mokėjimo korteles – t. y. mokėjimo korteles, išduotas įmonėms ir jų darbuotojams su darbu susijusioms išlaidoms (pvz., verslo kelionėms, raštinės reikmenims) apmokėti¹⁶, – kurių turėtojai gali būti premijomis ir kitais privalumais skatinami naudoti šią mokėjimo priemonę.

Klausimai

- 1) Toje pačioje kortelių schemoje DTM skirtingose šalyse ir tarptautiniams mokėjimams gali būti skirtingi. Ar dėl to gali kilti problemų integruotoje rinkoje? Ar manote, kad skirtingos sąlygos skirtingų valstybių narių kortelių rinkose rodo, kad šiose rinkose yra objektyvių struktūrinių skirtumų? Ar manote, kad skirtingų mokesčių taikymas vietiniams ir tarptautiniams mokėjimams galėtų būti pagrįstas objektyviomis priežastimis?
- 2) Ar reikia daugiau teisinio aiškumo dėl tarpbankinių mokesčių? Jei taip, kaip ir kokia priemone, jūsų nuomone, būtų galima to pasiekti?
- 3) Jei manote, kad būtina imtis veiksmų dėl tarpbankinių mokesčių, kuriuos klausimus ir kokia forma reikėtų spręsti? Pavyzdžiui, mažinti DTM, užtikrinti mokesčių skaidrumą ir lengvinti galimybes patekti į rinką? Ar reikėtų priemones taikyti trišalėms schemoms? Ar reikėtų atskirti vartotojų ir verslo mokėjimo korteles?

4.1.2. Tarpvalstybinis aptarnavimas

Tarpvalstybinis aptarnavimas – situacija, kai prekybininkas naudoja kitoje šalyje įsisteigusio aptarnaujančio MPT paslaugomis. Tokiu atveju ne tik visiems prekybininkams naudinga didesnė konkurencija dėl įmonės aptarnavimo mokesčių, bet ir įmonės gali savo operacijoms nustatyti vienintelę aptarnaujančią įmonę, dėl to didėja administravimo veiksmingumas ir tarpvalstybinė konkurencija.

grąžinimas. Be to, kai kuriais atvejais vartotojai moka papildomus mokesčius, jei nepakankamai dažnai naudoja turimomis kortelėmis arba per nustatytą laiką neišleidžia reikalaujamos pinigų sumos.

¹⁶ Verslo mokėjimo kortelės gali būti trijų pagrindinių pakategorių: i) kortelės, kurios paprastai išduodamos smulkiems verslo klientams, kuriems, kitaip nei vartotojų kortelių turėtojams, papildomos paslaugos neteikiamos, ii) kortelės, kurios paprastai išduodamos vidutiniams ir stambiais verslo klientams, kuriems teikiamos papildomos informavimo paslaugos, ir iii) kortelės, kurios naudojamos įmonių pirkimo reikmėms tenkinti ir su kuriomis dažnai siūlomos su PVM susijusios sąskaitų išrašymo paslaugos.

Tačiau tarpvalstybinio aptarnavimo plėtrą stabdo keletas problemų. Be techninių standartų skirtumų (aptartų 4.3 punkte), dėl įvairių tarptautinių kortelių schemų taikomų taisyklių ir tvarkų tarpvalstybinio aptarnavimo patrauklumas prekybininkams mažėja:

- Tarptautinėse kortelių schemose tarpvalstybines paslaugas teikiančioms aptarnaujančioms įmonėms taikomi specialūs leidimų režimai ir specialūs schemos (licencijos) mokesčiai.
- Kitos šalies aptarnaujančios įmonės MPT emitentams turi mokėti vietinius DTM, taikomus pardavimo vietos šalyje. Dėl to prekybininkai nesirenka pigiausias aptarnaujančios įmonės, nors kitos šalies MPT paprastai neprivalo taikyti atitinkamo vietinio DTM, kurį toje šalyje nustato mokėjimo paslaugų teikėjai.
- Kitos šalies aptarnaujančios įmonės taip pat gali atsidurti nepalankioje padėtyje šalyse, kuriose vietiniai MPT turi paralelius dvišalių tarpbankinių mokesčių susitarimų tinklus. Tai yra tarpvalstybinės konkurencijos plėtros kliūtis, nes aptarnaujančios įmonės turi mokėti visą oficialią DTM sumą.

Klausimai

- 4) Ar šiuo metu yra kokių nors tarpvalstybinio ar centralizuoto aptarnavimo kliūčių? Jei taip, dėl kokių priežasčių? Ar tikrai būtų verta lengvinti tarpvalstybinio ar centralizuoto aptarnavimo sąlygas?
- 5) Kaip būtų galima palengvinti tarpvalstybinio aptarnavimo sąlygas? Jei manote, kad būtina imtis veiksmų, tai kokia forma ir kokiems aspektams jie būtų reikalingi? Pavyzdžiui, ar pagrįsta tai, kad mokėjimo kortelių schemoje tarpvalstybiniam aptarnavimui užtikrinti privalomas išankstinis leidimas? Ar reikėtų DTM apskaičiuoti pagal mažmenininko šalį (pardavimo vietoje)? Ar geriau reikėtų tarpvalstybiniam aptarnavimui taikyti tarpvalstybinį DTM?

4.1.3. Kelių prekių ženklų naudojimas vienam produktui

Šiuo atveju ant tos pačios kortelės arba prietaiso naudojami skirtingi mokėjimo prekių ženklai (angl. *co-badging*). Šiuo metu perspektyviausias būdas naujoms schemoms patekti į rinką galėtų būti įtikinti MPT emitentus leisti jų mokėjimo kortelėms, turinčioms esamos (tarptautinės) schemos prekės ženklą, pridėti naujo rinkos dalyvio prekės ženklą. Taip vartotojams būtų suteikta galimybė atliekant mokėjimą pasirinkti prekės ženklą (jei prekybininkas priima abiejų prekės ženklų korteles), atsižvelgiant į galimas tą kortelę išdavusio MPT premijas (lojalumo mylias ir pan.) ir galimas prekybininko nustatytas paskatas (antkainius, nuolaidas, kreipiamąją praktiką).

Kol kas neaišku, ar ir koku mastu esamų schemų taisyklėmis leidžiama prekių ženklus, kurie nacionalinėse rinkose dabar yra ir jų konkurentai, naudoti ant tos pačios kortelės. Be to, schemose gali būti taikomi ataskaitų teikimo reikalavimai ar mokesčiai įmonėms emitentėms arba aptarnaujančioms įmonėms už operacijas, atliktas su jų prekės ženklo kortelėmis, net jei jų prekės ženklas nenaudojamas atliekant tas operacijas. SEPA kortelių apraše nustatyta taisyklė, kuria remdamasis MPT emitentas pasitaręs su vartotoju gali iš anksto parinkti prekės ženklą, kuris pardavimo vietoje bus naudojamas keliais prekės ženklais pažymėti kortelei. Todėl dėl kelių prekės ženklų naudojimo vienai kortelei gali kilti ir konkurencijos klausimų, jei taip siekiama apriboti prekės ženklo ir (arba) mokėjimo priemonės pasirinkimą arba jam

daryti nederamą įtaką. Kol kas kelių prekės ženklų naudojimas aktualus tik kortelėms, bet ateityje jis bus vis aktualesnis mokėjimams mobiliuoju telefonu.

Klausimai

- 6) Kokie galimi kelių prekės ženklų naudojimo vienam produktui privalumai ir (arba) trūkumai? Ar yra galimų, ypač problemišių šio reiškinio apribojimų? Jei įmanoma, kiekybiškai nurodykite problemos mastą. Ar reikėtų šalinti schemose taikomus šio reiškinio apribojimus ir, jei taip, kokia forma?
- 7) Kai naudojama keliais prekių ženklais pažymėta mokėjimo priemonė, kas turėtų nuspręsti dėl pirmiau naudotinos priemonės prioriteto? Kaip būtų galima tai įgyvendinti praktikoje?

4.1.4. Kortelių schemų atskyrimas nuo mokėjimų kortele vykdymo

Kai kurios kortelių schemas turi operacijas vykdančių patronuojamųjų įmonių ir gali schemas dalyvius priversti naudotis šios patronuojamosios įmonės paslaugomis. Taip trukdoma į rinką patekti mokėjimų vykdytojams ir naujoms kortelių schemoms, o šią kliūtį būtų galima panaikinti veiksmingai atskyrus kortelių schemų valdymo subjektus nuo mokėjimus kortele vykdančių subjektų. Tai padarius didėtų kortelių schemų ir mokėjimų vykdytojų tarpusavio konkurencija ir būtų sudarytos sąlygos bankams dalyvauti tik vienoje reikalavimus atitinkančioje infrastruktūroje. SEPA kortelių apraše numatyta atskirti schemas valdymą nuo mokėjimų vykdymo, bet speciali tvarka nenustatyta.

Kadangi šiuo metu nėra bendros sąveikos sistemos, mokėjimų kortele vykdymo rinka yra susiskaidžiusi. Todėl reikia tobulinti skirtingas infrastruktūras naudojančių bankų technines ir komercines mokėjimų tarpuskaitymo ir (arba) atsiskaitymo procedūras. Parengus nuo schemas nepriklausomus mokėjimų vykdymo standartus, taip pat būtų lengviau faktiškai atskirti schemų subjektus nuo mokėjimų vykdymo subjektų.

Klausimai

- 8) Ar manote, kad schemų ir mokėjimų vykdymo subjektų sąsaja yra problema, ir jei taip, kodėl? Koks problemos mastas?
- 9) Ar šiuo klausimu reikėtų imtis veiksmų? Ar pritartumėte teisiniam atskyrimui (t. y. veiklos atskyrimui, nors nuosavybė liktų tos pačios kontroliuojančiosios bendrovės), ar visiškai nuosavybės atskyrimui?

4.1.5. Naudojimas atsiskaitymo sistemomis

Kitaip nei bankai, mokėjimo įstaigos, apibrėžtos Direktyva 2007/64/EB dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje (MPD)¹⁷, ir e. pinigų įstaigos neturi galimybės tiesiogiai naudotis tarpuskaitymo ir atsiskaitymo sistemomis. Pagal Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos (ABD) 2 straipsnio b punktą specialiose atsiskaitymo sistemose gali dalyvauti tik kredito įstaigos ir investicinės įmonės. Todėl kiti MPT teigia negalį konkuruoti su bankais vienodomis sąlygomis, nes jie privalo naudotis banko mokėjimų atsiskaitymo paslaugomis.

¹⁷ 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/64/EB dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, OL L 319, 2007 12 5, p. 1.

Klausimai

- 10) Ar tiesioginės galimybės dalyvauti tarpuskaitymo ir atsiskaitymo sistemose neturėjimas yra problema mokėjimo įstaigoms ir e. pinigų įstaigoms ir, jei taip, koks šios problemos mastas?
- 11) Ar reikėtų sukurti bendrą mokėjimų kortele vykdymo sistemą, kurioje būtų nustatytos SEPA mokėjimų kortele vykdymo (t. y. leidimų, tarpuskaitymo ir atsiskaitymo) taisyklės? Ar joje reikėtų pagal skaidrius ir nediskriminacinius kriterijus nustatyti naudojimosi mokėjimų kortele vykdymo infrastruktūromis sąlygas ir mokesčius? Ar joje reikėtų aptarti mokėjimo įstaigų ir e. pinigų įstaigų dalyvavimą specialiose atsiskaitymo sistemose? Ar reikėtų atitinkamai iš dalies pakeisti ABD ir (arba) MPD?

4.1.6. Atitiktis SEPA kortelių aprašui

EMT parengtas SEPA kortelių aprašas nebuvo galutinai įgyvendintas 2011 m. sausio 1 d., kaip iš pradžių planuota, nes daugelis jo pagrindinių elementų nėra aktyviai taikomi. Galimas šio aprašo poveikis neapsiriboja mokėjimais eurais. Nors jis apima bendro naudojimo kortelės mokėjimams eurais atlikti ir eurams išsigryninti visoje SEPA, mokėjimo paslaugų teikėjai ir schemos SEPA priklausančiose euro neįsivedusiose šalyse skatinami laikytis SEPA kortelių aprašo, kad galėtų tvarkyti operacijas eurais. Pagal SEPA kortelių aprašą rinkoje įsitvirtinusios SEPA taisyklių neatitinkančios mokėjimo schemos, skirtos operacijoms eurais atlikti, iš principo palaipsniui pasitrauks iš rinkos. Tai reiškia, kad, visiškai įgyvendinus SEPA kortelių aprašą, jo neatitinkančios schemos išnyks. SEPA kortelių apraše yra apibrėžti SEPA atitinkančioms kortelėms taikomi įsipareigojimai: kortelių mokėjimus turi garantuoti MPT emitentas ir turi būti visiškai įgyvendinami EMV standartai (dėl lusto ir PIN kodo). Šie techniniai reikalavimai taip pat veikia (riboja) Europos Sąjungoje taikytinus verslo modelius, o privalumas yra tas, kad priimtinių sistemų atžvilgiu sukuriamą bendrą integruotą Europos rinką.

Klausimai

- 12) Ką manote apie SEPA kortelių aprašo turinį ir poveikį rinkai (produktai, kainos, sąlygos)? Ar SEPA kortelių aprašo užtenka rinkos integracijai ES lygmeniu skatinti? Ar yra kokių nors sričių, kurias reikėtų persvarstyti? Ar visiškai įgyvendinus SEPA kortelių aprašą jo neatitinkančios schemos turėtų išnykti, ar jų išlikimas būtų kuo nors naudingas?

4.1.7. Informavimas apie turimas lėšas

Vienas iš esminių daugelio mokėjimo paslaugų verslo modelių elementų – išankstinis informavimas apie turimas lėšas, kuris būtinas, kad būtų suteiktas leidimas ir (arba) kad būtų suteikta konkrečios mokėjimo operacijos mokėjimo garantija. Kaip banko sąskaitų savininkai bankai turi prieigos funkciją, nuo kurios veiksmingai priklauso daugelio verslo modelių gyvybingumas. Net jei tam tikrų naujų mokėjimo paslaugų vartotojai sutiktų, kad informacija apie jų banko sąskaitoje turimas lėšas būtų teikiama jų pasirinktiems mokėjimo paslaugų teikėjams, bankai gali atsisakyti leisti su šia informacija susipažinti kitiems mokėjimo paslaugų teikėjams. Kai kuriais atvejais toks atsisakymas gali būti pagrįstas, turint omenyje saugių mokėjimų ir pasitikėjimo mokėjimų sistema apskritai svarbą ir tai, kad bankai yra prižiūrimi. Tačiau dėl to bankams kyla interesų konfliktas – jie gali būti suinteresuoti

atsisakyti bendradarbiauti, nors jų klientai tam neprieštarauja. Dėl to gali būti nepagrįstai trukdoma atsirasti saugiems ir veiksmingiems alternatyviems mokėjimo sprendimams, net jei jiems būtų taikomi rizikos ribojimo reikalavimai.

Klausimai

- 13) Ar reikia leisti ne bankams susipažinti su informacija apie banko sąskaitose turimas lėšas gavus kliento sutikimą ir, jei taip, kaip reikėtų apriboti tokią informaciją? Ar reikėtų svarstyti galimybę valdžios institucijoms imtis veiksmų ir, jei taip, kokiems aspektams jie būtų reikalingi ir kokia forma?

4.1.8. Priklausomybė nuo mokėjimo kortele operacijų

Pasaulyje kortelėmis naudojamosi vis daugiau. Pasaulinė operacijų apimtis nuo 2009 iki 2010 m. išaugo 9,7 %. Kortelėmis vis dar teikiama pirmenybė iš visų mokėjimo ne grynaisiais pinigais priemonių – daugelyje rinkų jų užimama rinkos dalis viršija 40 %¹⁸. Turint omenyje, kad mokėjimų kortele atliekama vis daugiau, įskaitant mokėjimus e. prekybos sektoriuje, tikėtina, kad bus vis daugiau įmonių, kurių veikla labai priklauso nuo gebėjimo priimti mokėjimus kortele. Šiuo atveju kyla klausimas, ar objektyvių taisyklių, kuriomis nustatomos aplinkybės ir procedūros, kai mokėjimo kortele schemos gali vienašališkai atsisakyti atlikti mokėjimą, nustatymas atitinka viešąjį interesą.

Klausimai

- 14) Turint omenyje, kad mokėjimų kortele atliekama vis daugiau, ar manote, kad yra įmonių, kurių veikla priklauso nuo jų gebėjimo priimti mokėjimus kortele? Pateikite konkrečių įmonių ir (arba) sektorių pavyzdžių. Jei taip, ar reikia nustatyti objektyvias mokėjimo paslaugų teikėjų ir mokėjimo kortelių schemų elgesio su nuo jų priklausančiais naudotojais taisykles?

4.2. Skaidrios ir pagrįstos mokėjimo paslaugų kainos vartotojams, mažmenininkams ir kitoms įmonėms

Šių mokėjimo paslaugų reali kaina dažnai nesuprantama ir vartotojams, ir prekybininkams, dėl to ES ekonomikoje mokėjimo kaina auga. Skaidrumo labiausiai trūksta kortelių rinkoje, bet kortelių, e. ir m. mokėjimų sąsajos daro įtaką visiems šiems mokėjimo būdams. Be to, skaidresnis kainų nustatymas turėtų būti laikomas mokėjimo operacijų sąnaudų mažinimo visoms susijusioms šalims būdu ir turėtų galiausiai visoje ES optimizuoti sąnaudas, kad būtų naudinga mokėjimo paslaugų naudotojams. Kitas su mokėjimo paslaugų kainos nustatymu susijęs klausimas – labai maži mokėjimai, t. y. mažos vertės mokėjimai, kurie dėl jų pobūdžio dažnai atliekami kortele, internetu arba mobiliuoju telefonu. Mokėjimo įkainius ir vartotojai, ir prekybininkai dažnai laiko per dideliais, nes jie paprastai sudaro kur kas didesnę operacijos vertės dalį, nei atliekant didelės vertės mokėjimus. Ši situacija tikriausiai prisidėjo prie alternatyvių skaitmeninių valiutų plėtros.

¹⁸ „World Payments Report 2011“, p. 10, „CapGemini“, RBS ir EFMA.

4.2.1. Vartotojų ir prekybininkų santykiai. Skaidrumas

Vartotojai retai kada žino, kiek iš viso kainuoja naudojimas konkrečiomis mokėjimo priemonėmis, t. y. kiek tai kainuoja ne tik jiems tiesiogiai, bet ir gavėjams (prekybininkams). Jei vartotojams naudojimosi skirtingomis mokėjimo priemonėmis (pvz., skirtingų prekių ženklų kortelėmis, grynaisiais pinigais, čekiais) kaina vienoda, jie linkę manyti, kad prekybininkui nesvarbu, kokį mokėjimo būdą jie pasirinko. Todėl vartotojai mokėjimo priemonę pasirenka arba pagal patogumą, arba atsižvelgdami į galimą naudą, kurios jie galėtų gauti kitais atvejais naudodamiesi konkrečiu mokėjimo būdu.

Tačiau vartotojo pasirenkama mokėjimo priemonė gali nebūti optimali pagal visą kainą ekonomikai. Paprastai prekybininkai operacijų sąnaudas įtraukia į siūlomų prekių ir paslaugų kainas. Galiausiai visi vartotojai už pirkinius moka daugiau, kad padengtų tikrąją kainą, kurią vartotojų naudojamų brangesnių mokėjimo būdų kainą.

Todėl, užtikrinus didesnę skirtingų mokėjimo priemonių visos kainos skaidrumą, galėtų mažėti bendra mokėjimo kaina ekonomikai. Tai galima įgyvendinti vartotojams teikiant informaciją, kiek prekybininkui kainuoja konkretios mokėjimo priemonės naudojimas ir (arba) tvarkymas. Šiuo atžvilgiu būtų svarbu įvertinti tikėtiną didesnio skaidrumo poveikį vartotojų elgesiui, daugiausia dėmesio skiriant geresniam vartotojų reakcijų ir poreikių supratimui.

Klausimai

- 15) Ar prekybininkai turėtų informuoti vartotojus apie mokamus mokesčius už naudojimąsi įvairiomis mokėjimo priemonėmis? Ar mokėjimo paslaugų teikėjai turėtų būti įpareigoti informuoti vartotojus apie imamą įmonės aptarnavimo mokestį arba gautas DTM pajamas iš vartotojų operacijų? Ar ši informacija svarbi vartotojams ir ar ji daro įtaką jiems pasirenkant mokėjimo priemonę?

4.2.2. Vartotojų ir prekybininkų santykiai. Nuolaidos, antkainiai ir kita kreipiamoji praktika

Dar viena galimybė didinti su vartotojų ir prekybininkų santykiais susijusios kainodaros skaidrumą ir skatinti naudotis veiksmingiausiomis mokėjimo priemonėmis galėtų būti tai, kad prekybininkas sistemingai ir visapusiškai taikytų nuolaidas, antkainius ir kitą kreipiamąją praktiką (pvz., priimti tam tikras korteles tik viršijus tam tikrą sumą, aiškiai nurodyti priimtinausią mokėjimo priemonę). Taip galėtų atsirasti paskatų naudotis veiksmingiausia mokėjimo priemone. Laikantis principo „naudotojas moka“, kainą iš esmės turėtų padengti tie, kurie naudojasi konkrečia paslauga, ir ji neturėtų būti paskirstoma platesnės grupės nariams.

Taip pat yra pagrindo svarstyti galimą piktnaudžiavimą dėl antkainių taikymo, pvz., nepakankamą skaidrumą ir praktiškų alternatyvių mokėjimo priemonių, kad būtų išvengta antkainio, stoka¹⁹. Tai yra ypatinga problema tam tikruose ekonomikos sektoriuose (pvz., oro vežėjų sektoriuje). Antkainiai neturėtų būti naudojami kaip papildomų prekybininkų pajamų

¹⁹ Dėl antkainių vartotojai alternatyvų ieško ir visos kainos pasiūlymus lygina rečiau, todėl nukenčia, žr. JK Sąžiningos prekybos tarnybos (angl. *Office of Fair Trading*, OFT) dokumentą „Payment surcharges — Response to the Which? super-complaint“, 2011 m. birželio mėn.

šaltinis, bet turėtų apsiriboti realia mokėjimo priemonės naudojimo kaina, kaip nustatyta Vartotojų teisių direktyvos²⁰ 19 straipsnyje.

MPD 52 straipsnio 3 dalyje prekybininkams aiškiai suteikiama teisė taikyti antkainius ir nuolaidas už tam tikros mokėjimo priemonės naudojimą²¹. Tačiau valstybės narės tam tikromis sąlygomis vis tiek gali uždrausti arba apriboti antkainių (bet ne nuolaidų) taikymą. Valstybės narės šią nuostatą savo teritorijose taiko labai skirtingai. Dėl pasirinktų skirtingų nacionalinių būdų bendroji rinka sudėtingėja ir atsiranda painiavos tiek vartotojams, tiek prekybininkams, visų pirma tarptautinių operacijų atveju.

Klausimai

- 16) Ar reikia toliau derinti su mokėjimais kortele, internetu ir mobiliuoju telefonu susijusias nuolaidas, antkainius ir kitą kreipiamąją praktiką Europos Sąjungoje? Jei taip, kokia turėtų būti tokio derinimo kryptis? Pvz., ar reikėtų:
- propaguoti tam tikrus metodus (nuolaidas, antkainius ir kt.) ir, jei taip, kaip,
 - paprastai leisti taikyti antkainius, jei jie apsiriboja realia prekybininkui tenkančia mokėjimo priemonės kaina,
 - prekybininkus prašyti be antkainio priimti vieną plačiai naudojamą, naudos ir sąnaudų prasme veiksmingą elektroninio mokėjimo priemonę,
 - konkrečias taisykles taikyti labai mažiems mokėjimams ir, jei taikoma, alternatyvioms skaitmeninėms valiutoms?

4.2.3. Prekybininkų ir mokėjimo paslaugų teikėjų santykiai

Mokėjimo priemonių kainodaros skaidrumą ir realią mokėjimo operacijų kainą taip pat būtų galima pagerinti nagrinėjant prekybininkų ir mokėjimo paslaugų teikėjų santykius.

Dėl kai kurių kortelių schemų taikomų taisyklių prekybininkams šiuo metu sunku daryti įtaką vartotojų mokėjimo priemonės pasirinkimui ir ribojamos jų pačių galimybės priimti tik tam tikras korteles. Todėl MPT lengviau taikyti didelius DTM, taip galimai didinant mokėjimų kortele kainą ir slopinant konkurenciją. Tos taisyklės yra:

- nediskriminavimo taisyklė, pagal kurią mažmenininkams draudžiama klientus nukreipti naudotis pageidaujama mokėjimo priemone taikant antkainius, siūlant nuolaidas ir kitomis kreipiamosios praktikos formomis;
- reikalavimas priimti visas korteles, kai prekybininkai įpareigoti priimti visas to paties prekės ženklo korteles, net jei joms taikomi mokesčiai nėra tokie patys²²;

²⁰ 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, OL L 304, 2011 11 22, p. 64.

²¹ Tačiau MPD netaikoma mokėjimams grynaisiais pinigais arba čekiu.

²² Praktikoje šį reikalavimą priimti visas korteles galima vertinti kaip dvi atskiras taisykles: priimti visų emitentų korteles (pvz., jei prekybininkas priima vietos bankų išduotas korteles „Visa“, jis turėtų priimti ir užsienio korteles) ir priimti visus produktus (pvz., jei prekybininkas priima vartotojų kredito korteles, jis turi priimti ir brangesnes verslo mokėjimo korteles). Apskritai, mūsų nuomone, reikalavimas priimti

- korteles aptarnaujančių įmonių nediferencijuoto mokesčio taikymo praktika. Taikant nediferencijuotą mokestį, už mokėjimus kortele tas korteles aptarnaujantys bankai iš prekybininkų ima tik vidutinį mokestį, o prekybininkas neinformuojamas apie įmonės aptarnavimo mokesčius, taikomus įvairių atskirų kategorijų kortelėms.

Pakeitus kortelių schemų taisykles ir korteles aptarnaujančių įmonių praktiką, prekybininkams būtų galima suteikti daugiau galios derantis su aptarnaujančiais MPT, visų pirma dėl įmonės aptarnavimo mokesčio, ir kartu gerinti prekybininkų galimybes daryti įtaką vartotojų sprendimams. Dėl to galėtų mažėti mokėjimų kortele kaina ekonomikai ir atsirasti daugiau galimybių, kad prekybininkai pradės priimti naujų konkuruojančių schemų korteles.

Klausimai

- 17) Ar pakeitus kortelių schemų ir aptarnaujančių įmonių taisykles galėtų padidėti skaidrumas ir palengvėti naudos ir sąnaudų prasme veiksminga mokėjimo paslaugų kainodara? Ar tokios priemonės būtų veiksmingos savaime, ar tam reikėtų kitų papildomų priemonių? Ar tokiems pakeitimams reikalinga papildoma kontrolė ir balansavimo priemonės ar naujos prekybininkų ir vartotojų santykių priemonės, kad nenukentėtų vartotojų teisės? Ar reikėtų priemones taikyti trišalėms schemoms? Ar reikėtų atskirti vartotojų ir verslo mokėjimo korteles? Ar yra specialių reikalavimų ir pasekmių, susijusių su labai mažais mokėjimais?

4.3. Standartizavimas

Europos mokėjimo paslaugų naudotojams (įmonėms, vartotojams, prekybininkams) bus visiškai naudinga konkurencija, pasirinkimo laisvė ir veiksmingesnės mokėjimo operacijos, jei bus užtikrinta tarpvalstybinė sąveika. Tai taikoma visiems elektroniniams mokėjimams ir atsižvelgiant į mokėjimo būdą mokėjimo procese dalyvauja daug dalyvių. Tačiau įvairius komponentus (pvz., protokolus, sąsajas, prietaikas, paslaugas) reikia standartizuoti nuodugniai²³, kad kuo labiau sumažėtų galimų konkurentų ar inovacijų išstūmimo iš rinkos rizika.

Mokėjimai kortele

Kaip pirmiau apibūdinta, atliekant mokėjimą kortele duomenimis keičiasi aptarnaujantis MPT ir MPT emitentas (angl. A2I sritis), o kartu ir prekybininkas (galbūt naudodamas fizinį mokėjimo terminalą) ir aptarnaujantis MPT (angl. T2A sritis).

T2A srityje trūksta bendrųjų standartų tarp skirtingų valstybių, o daugeliu atvejų – net ir vienoje šalyje. Yra keletas privačių iniciatyvų parengti technines specifikacijas, pvz., EPAS (angl. *Electronic Protocol Application Software*) ir C-TAP (angl. *Common Terminal Acquirer Protocol*). Tačiau šie projektai dėl skirtingų komercinių interesų dažnai vystomi izoliuotai ir skirtingomis kryptimis. Suskaidytos standartizavimo pastangos turi trejopą poveikį. Pirmiausia, nesant bendrųjų standartų, ribojamas galimų paslaugų teikėjų vietos aptarnaujantiems MPT skaičius, todėl trukdoma kurti konkurencingą bendrąją mokėjimo paslaugų rinką. Antra, prekybininkai aptarnavimo procese turi naudotis skirtingomis duomenų mainų valdymo

visų emitentų korteles yra priimtinas, bet susirūpinimą kelia konkurencinis reikalavimas priimti visus produktus poveikis.

²³ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio taikymo horizontaliesiems bendradarbiavimo susitarimams gairių, OL C 11/1, 2011 1 14, 7 dalis „Standartizavimo susitarimai“.

sistemomis ir protokolais, bent vienu kiekvienai šaliai, kurioje vykdo veiklą, bet daugeliu atvejų net daugiau, dėl to mažėja galimybių centralizuoti operacijas ir ribojamas veiksmingumo didinimas. Trečia, kadangi T2A srityje nėra bendrųjų standartų, dažnai debeto kortelės nepriimamos užsienyje – ši vartotojų patirtis nesuderinama su bendrąja rinka ir bendrąja valiuta, skirta mokėjimams grynaisiais pinigais euro zonos valstybėse narėse.

A2I srityje situacija irgi nepriimtina. Tarpbankinių mokėjimų vykdymas (operacijų leidimas, tarpuskaita ir atsiskaitymas) šiuo metu grindžiamas skirtingomis atskirų kortelių schemų taisyklėmis. Norint visiškai atskirti schemą ir mokėjimų vykdymą (žr. 4.1.4 punktą), A2I procesams vykdyti reikės schemų sąveikos standartų. Paties sektoriaus standartizavimo pastangos A2I srityje šiuo metu ribotos ir tarp visų rinkos dalyvių dar toli gražu neįsibėgėjo.

Trečiasis klausimas susijęs su sertifikavimu. Kiekvienoje šalyje kiekvienai kortelių schemai galioja skirtingi privalomo lustinių kortelių, mokėjimo terminalų ir pan. sertifikavimo kriterijai ir vertinimo procedūros. Šios sertifikavimo procedūros yra esminės siekiant užtikrinti mokėjimų saugumą, bet kadangi visoje Europoje jos nesuderintos, dėl to kortelių ir terminalų gamintojų sąnaudos pernelyg išauga. Šiam klausimui spręsti pradėtos rinkos iniciatyvos „OSeC“ (angl. *Open Standards for Security and Certification*) ir CAS (angl. *Common Approval Scheme*). Nors pradinė pažanga buvo daug žadanti, šios iniciatyvos apčiuopiamų rezultatų rinkoje dar nedavė.

EMT įsteigė bendrą Bankų kortelių suinteresuotųjų šalių grupę (angl. *Cards Stakeholder Group*, CSG), kurią sudaro pagrindinių sektorių, t. y. prekybininkų, mokėjimų kortele vykdytojų, kortelių schemų, MPT ir techninių paslaugų teikėjų, atstovai. CSG rengia SEPA kortelių standartizavimo dokumentą, kurio penktoji versija paskelbta 2010 m. gruodžio mėn. Šiuo dokumentu siekiama suderinti SEPA standartus taip, kad „bet kuri SEPA kortelė galėtų techniškai veikti bet kuriame SEPA terminale“, ir skatinti darnias sertifikavimo procedūras ir standartus. Tačiau iki šiol konkrečių rezultatų kuriant tikrą integruotą kortelių rinką pasiekta nedaug.

E. ir m. mokėjimai

2010 m. spalio mėn. EMT ir pasaulinė judriojo ryšio operatorių asociacija GSMA paskelbė dokumentą, kuriame apibrėžti judriojo ryšio operatorių ir bankų vaidmenys ir pareigos, susiję su bekontakčių prietaikų valdymu²⁴. Taip bankų bei kortelių sektorius ir judriojo ryšio tinklo operatoriai pradėjo diskusijas dėl bendradarbiavimo ir standartizavimo. Vis dėlto konkrečių rezultatų dar nepasiekta ir vis dar reikia panaikinti keletą svarbių spragų, kad būtų sukurta stabili ekosistema, pagrįsta nuosekliais m. mokėjimų verslo modeliais, kurie veiktų tarpvalstybiniu pagrindu.

Su m. mokėjimais susijusiomis standartizavimo pastangomis reikėtų užtikrinti visišką m. mokėjimo sprendimų tarpusavio sąveiką ir remti atvirojo standartus siekiant sudaryti sąlygas vartotojų judumui. Be to, turint omenyje m. mokėjimų specifiką, standartizavimu reikėtų spręsti m. mokėjimo prietaikų mobilumo klausimą (t. y. vartotojų galimybė toliau naudoti mokėjimo prietaiką pakeitus judriojo ryšio tinklo operatorių).

Bendrųjų standartų nebuvimas yra mažesnė problema e. mokėjimų atžvilgiu. Taip iš dalies yra dėl naudojimosi internetu kaip bendra platforma su apibrėžtais ryšių protokolais. Net

²⁴ http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_detail.cfm?documents_id=423.

inicijavus e. mokėjimus internetu, jie dažnai vykdomi kaip įprasti mokėjimai kortele arba per internetinės bankininkystės platformas. Todėl juos neigiamai veikia daugiau mokėjimo proceso grandinės dalyvių (žr. 4.4 punktą) sąveikos nei standartų nebuvimas. Galiausiai, standartizavimu reikėtų užtikrinti ir tai, kad vartotojams siūlomi e. ir m. mokėjimo sprendimai būtų lengvai prieinami ir paprasti naudoti.

Klausimai

- 18) Ar sutinkate, kad mokėjimų kortele bendrųjų standartų naudojimas būtų naudingas? Kur yra pagrindinės spragos (jei jų yra)? Ar yra kitų specifinių mokėjimų kortele aspektų, išskyrus tris paminėtuosius pirmiau (A2I, T2A, sertifikavimas), kuriems būtų naudingas standartizavimas?
- 19) Ar dabartinių valdymo susitarimų pakanka norint koordinuoti, skatinti ir užtikrinti bendrųjų mokėjimų kortele standartų priėmimą ir įgyvendinimą per pagrįstą laiką? Ar visų grupių suinteresuotosioms šalims tinkamai atstovaujama? Ar yra specialių būdų, kaip pagerinti konfliktų sprendimo galimybes ir sparčiau rasti kompromisą?
- 20) Ar Europos standartizavimo įstaigos, pvz., Europos standartizacijos komitetas (pranc. *Comité européen de normalisation*, CEN) arba Europos telekomunikacijų standartų institutas (ETSI) turėtų atlikti aktyvesnį vaidmenį standartizuojant mokėjimus kortele? Kurioje srityje, jūsų nuomone, būtų didžiausias jų dalyvavimo potencialas ir kokie galimi rezultatai? Ar yra kitų naujų ar esamų įstaigų, kurios galėtų padėti standartizuoti mokėjimus kortele?
- 21) Kiek tai susiję su e. ir m. mokėjimais, ar, jūsų nuomone, yra konkrečių sričių, kuriose didesnė standartizacija būtų itin svarbi siekiant remti pagrindinius principus, pvz., atvirų inovacijų, prietaikų mobilumo ir sąveikos? Jeigu taip, kurios?
- 22) Ar Europos standartizavimo įstaigos, pvz., CEN arba ETSI, turėtų atlikti aktyvesnį vaidmenį standartizuojant e. arba m. mokėjimus? Kurioje srityje, jūsų nuomone, būtų didžiausias jų dalyvavimo potencialas ir kokie galimi rezultatai?

4.4. Paslaugų teikėjų tarpusavio sąveika

Tokiame tinklo sektoriuje kaip mokėjimai bendradarbiavimas yra pagrindinis reikalavimas, nes bet kuriam mokėjimui atlikti reikalingas mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjo ir gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjo susitarimas. Siekiant užtikrinti, kad bet kuris mokėjimas galėtų pasiekti bet kurį gavėją nepadarant žalos susijusiems dalyviams ir tarpininkams, pageidautinas geresnis koordinavimas užtikrinant visišką sąveiką.

Laikantis Komisijos pasiūlymo dėl kredito pervedimų ir tiesioginio debeto, kortelių rinkoje, šalia pirmiau minėtų kliūčių šalinimo, galėtų būti taikomas sąveikos principas, visų pirma aptarnaujančios įmonės pasirinkimui ir komercinėms taisyklėms.

4.4.1. Sąveika m. mokėjimų srityje

M. mokėjimų rinka Europoje dar tik vystosi. Viena iš pagrindinių plataus m. mokėjimų įdiegimo kliūčių – aklaivietėje atsidūrę judriojo ryšio tinklo operatoriai, tradiciniai MPT (bankai) ir kiti dalyviai, pvz., gamintojai arba prietaikų kūrėjai. Judriojo ryšio tinklo operatoriai bando išlaikyti verslo kontrolę, bent jau savo kaip paslaugos saugumo tvarkytojo

vaidmenį. Kartu e. mokėjimų rinkos dalyviai bando plėsti savo veiklą judriojo ryšio aplinkoje (tiek nuotoliniams, tiek artiesiems mokėjimams).

Panašu, kad privatūs standartus, o kartu ir sąveiką kontroliuojantys rinkos dalyviai dominuos visoje mokėjimo grandinėje: pats prietaisas, prietaikos platforma ir saugumo tvarkyba. Šioje situacijoje dėl nuosavybinių sprendimų kyla didelė susiskaidymo rizika. Be to, nereikėtų nuvertinti kitų sektorių, galinčių dalyvauti užtikrinant sąveiką, bet neatliekančių svarbiausio vaidmens standartizavimo strategijoje, kaip antai viešojo transporto (mokėjimai už bilietus) arba sveikatos (sveikatos draudimo mokėjimai kortele) sektorių.

4.4.2. *Sąveika e. mokėjimų srityje*

EMT nusprendė nekurti nuosavos internetinės bankininkystės schemas, bet vietoje to pasiūlė suformuoti sąveikos sistemą, kuri sudaro sąlygas skirtingoms schemoms konkuruoti ir atskiriems bankams spręsti, prie kurios schemas jungtis. Kol kas įsijungti į šį darbą nebuvo leidžiama paslaugų teikėjams ne bankams²⁵. Schemų sąveikai išbandyti trys bankų schemas²⁶ atliko koncepcijos pagrįstumo įrodymo analizę. Dar anksti vertinti, ar šį projektą būtų galima sėkmingai išplėsti iki visos ES schemas.

Kartu tarpuskaitytos ir atsiskaitymų veiklos vykdytojas „EBA Clearing“, kuriam priklauso beveik 70 akcinių bankų, paskelbė apie internetine bankininkyste grindžiamą e. mokėjimo iniciatyvą. Bandomąją schemą numatoma pradėti 2012 m. gegužės mėn.

4.4.3. *Sąveika ir konkurencija*

Techninę sąveiką reikėtų atskirti nuo komercinės sąveikos, t. y. galimybės prekybininkams pasirinkti aptarnaujančias įmones, o vartotojams – emitentus nepriklausomai nuo jų įsisteigimo vietos. Taip pat svarbu spręsti sąveikos uždavinius trišalėse schemose, lyginant su keturšalėmis schemomis.

Klausimai

- 23) Ar šiuo metu kuriame nors mokėjimo grandinės (mokėtojas, gavėjas, gavėjo MPT, vykdytojas, schema, mokėtojo MPT) segmente sąveikos spragos ypač ryškios? Kaip reikėtų jas šalinti? Kokio lygmens sąveikos reikėtų rinkos susiskaidymui išvengti? Ar galima nustatyti būtiniausius sąveikos (visų pirma e. mokėjimų srityje) reikalavimus?
- 24) Kaip būtų galima išeiti iš dabartinės m. mokėjimų sąveikos aklavietės ir išspręsti lėtos pažangos e. mokėjimų srityje problemą? Ar dabartinių valdymo susitarimų pakanka norint koordinuoti, skatinti ir užtikrinti sąveiką per pagrįstą laiką? Ar visų grupių suinteresuotosioms šalims tinkamai atstovaujama? Ar yra specialių būdų, kaip pagerinti konfliktų sprendimo galimybes ir sparčiau rasti kompromisą?

²⁵ Europos Komisija pradėjo bylą dėl standartizavimo siekiant užtikrinti sąveiką e. mokėjimų srityje http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39876.

²⁶ „iDEAL“ (Nyderlandų), EPS (Austrijos) ir „Giropay“ (Vokietijos).

4.5. Mokėjimų saugumas

Mažmeninių mokėjimų saugumas yra esminė sąlyga tiek mokėjimo paslaugų naudotojams, tiek prekybininkams. Vartotojai dažnai spaudos pranešimais pagrįstai įspėjami apie sukčiavimo ir netinkamo duomenų panaudojimo atvejus, todėl ypač jautriai reaguoja į mokėjimų kortele ir internetu saugumo klausimus. Tai patvirtinta per viešas konsultacijas dėl e. prekybos ateities vidaus rinkoje ir nustatyta, kad mokėjimų saugumas yra viena pagrindinių plataus e. prekybos augimo kliūčių.

Saugumo reikalavimai visų pirma susiję su sukčiavimo prevencija. Nuolatinis kortelių su parašu (turinčių magnetinę juostelę kortelei nuskaityti) keitimas kortelėmis su lustu ir PIN kodu (atitinkančiomis EMV standartą) padėjo Europos mastu gerokai sumažinti sukčiavimą pardavimo vietose. 2010 m. pabaigoje maždaug 90 % visų pardavimo vietų kortelių terminalų ir 80 % visų mokėjimo kortelių ES atitiko EMV standartą. Nors tai padėjo sukčiavimą kortelėmis sumažinti atliekant fizinės mokėjimo operacijas, dabar vis daugiau sukčiaujama atliekant nuotolines kortelių operacijas, visų pirma mokėjimus internetu. Nuotolinės kortelių operacijos sudaro tik nedidelę visų kortelių operacijų dalį, bet jau dabar – daugumą visų sukčiavimo atvejų. Ne kortele atliekami e. mokėjimai taip pat neatsparūs sukčiavimui. Galimos prevencinės internetinės bankininkystės arba kitų internetinio mokėjimo operacijų priemonės, be kitų, yra vadinamasis dviejų veiksmų autentiškumo patvirtinimas, t. y. naudojamas PIN kodas ir vienkartinis operacijos kodas, gaunamas, pvz., SMS žinute arba kodų generavimo prietaisu. Tačiau reikėtų atsižvelgti į kompromisą tarp saugumo, spartos ir patogumo naudotis.

Antras svarbus šios srities klausimas – duomenų apsauga. Visos šiame dokumente minėtos mokėjimo priemonės susijusios su asmens duomenų tvarkymu ir elektroninių ryšių tinklų naudojimu. Neskelbtina vartotojų informacija turėtų likti saugioje mokėjimo infrastruktūroje, tiek duomenis tvarkant, tiek saugant. Direktyvomis 95/46/EB²⁷ ir 2002/58/EB²⁸ nustatyta teisinė sistema, taikoma asmens duomenų tvarkymui Europos Sąjungoje, ir reglamentuojama duomenų tvarkymo veikla, kurią šioje srityje atlieka skirtingi mokėjimo operacijos dalyviai. Tai yra pagrindinė visų rinkos dalyvių, dalyvaujančių atliekant mokėjimo operaciją, atsakomybė. Ypač svarbu, kad mokėjimo operacijose naudojami autentiškumo patvirtinimo mechanizmai būtų nuo pat pradžių sukurti taip, kad turėtų būtinas priemones duomenų apsaugos reikalavimų laikymuisi užtikrinti. Šalių, kurios atliekant mokėjimo operaciją arba po jos turi prieigą prie autentiškumo patvirtinimo duomenų, skaičius turėtų apsiriboti tais, kuriems tai absoliučiai būtina operacijai atlikti.

Be to, integruota saugių internetinių mokėjimų rinka galėtų padėti kovoti su neteisėta turinį siūlančiomis arba klastotės parduodančiomis svetainėmis. Iš anksto nustatytas tinkamas procedūras, iš mokėjimo paslaugų teikėjų būtų galima reikalauti atsisakyti vykdyti finansines operacijas svetainėse, kurios anksčiau nustatytos kaip neteisėtos.

²⁷ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, OL L 281, 1995 11 23, p. 31.

²⁸ 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių), OL L 201, 2002 7 31, p. 37.

Klausimai

- 25) Ar manote, kad fizinės operacijos, įskaitant operacijas EMV standartą atitinkančiomis kortelėmis ir arčiuosius m. mokėjimus, yra pakankamai saugios? Jei ne, kur yra saugumo spragos ir kaip būtų galima jas pašalinti?
- 26) Ar reikia papildomų saugumo reikalavimų (pvz., dviejų veiksmų autentiškumo patvirtinimo arba saugių mokėjimų protokolų) nuotoliniams mokėjimams (mokėjimams kortele, e. arba m. mokėjimams)? Jei taip, kurie konkretūs metodai (technologijos) yra veiksmingiausi?
- 27) Ar mokėjimo saugumas turėtų būti pagrįstas reguliavimo sistema, galbūt kartu su kitomis skaitmeninio autentiškumo patvirtinimo iniciatyvomis? Kurių kategorijų rinkos dalyviams reikėtų taikyti tokią sistemą?
- 28) Kokie mechanizmai, skirti asmens duomenų apsaugai ir teisinių bei techninių reikalavimų, kurie nustatyti ES teisėje, laikymuisi užtikrinti, yra tinkamiausi?

5. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMAS IR VALDYMAS

5.1. SEPA valdymas

Iki šiol SEPA projektas daugiausia vykdomas kaip savireguliacijos projektas, kurį Europos bankų sektorius pradėjo ir administruoja per EMT tvirtai remiant ECB ir Komisijai. EMT plenarinis susirinkimas atsako už SEPA schemų ir jos sistemų administravimą ir už naujų taisyklių ar šių schemų ir sistemų pakeitimų įvedimą. Kiek tai susiję su naryste EMT, šiuo metu, be bankų, viena vieta skirta mokėjimo įstaigoms, bet neatstovaujama kitiems mokėjimo paslaugų teikėjams, vykdytojams, su pasiūla susijusios rinkos dalyviams (pvz., programinės įrangos pardavėjams, terminalų gamintojams) ir naudotojams.

Kad pagerintų suinteresuotųjų šalių dalyvavimą valdant SEPA ES lygmeniu, 2010 m. kovo mėn. Komisija ir ECB kartu įsteigė aukšto lygio valdymo organą – SEPA tarybą. Joje dalyvauja mokėjimų rinkos paklausai ir pasiūlai atstovaujantys aukšto lygio atstovai. Siekiama skatinti kurti integruotą mažmeninių mokėjimų eurai rinką ir susitarti dėl tolesnių veiksmų siekiant užbaigti SEPA. Ji neturi teisėkūros įgaliojimų ir negali nustatyti privalomų nuostatų.

Priėmus reglamentą, kuriuo nustatomi techniniai reikalavimai kredito pervedimams ir tiesioginio debeto operacijoms eurai, gali būti naudingas aktyvesnis ES institucijų dalyvavimas valdant SEPA. Šiuo atžvilgiu būtų galima svarstyti svarbesnį teisėkūros ir reguliacinės priežiūros vaidmenį, atliekamą, pvz., ECB, Komisijos arba Europos bankininkystės institucijos.

Klausimai

- 29) Kaip vertinate dabartines ES lygmens SEPA valdymo priemones? Ar galite nurodyti trūkumų ir, jei taip, ar turite pasiūlymų, kaip tobulinti SEPA valdymą? Kokia, jūsų nuomone, būtų tinkama bendra reguliavimo ir savireguliacijos metodų pusiausvyra? Ar sutinkate, kad Europos reguliavimo ir priežiūros institucijos turėtų aktyviau dalyvauti siekiant SEPA projekto pažangos?

5.2. Valdymas mokėjimų kortele, m. ir e. mokėjimų srityje

Kad pagerintų suinteresuotųjų šalių dalyvavimą, EMT įsteigė Klientų suinteresuotųjų šalių forumą (kuriame sprendžiami SEPA kredito pervedimų ir SEPA tiesioginio debeto klausimai) ir Kortelių suinteresuotųjų šalių grupę (kurioje sprendžiami mokėjimų kortele klausimai). Abiem šioms įstaigoms bendrai pirmininkauja EMT ir galutinių naudotojų atstovai. Kiek tai susiję su savireguliacija, nors tam reikėtų papildomų paaiškinimų, EMT priimtame SEPA kortelių apraše, turinčiame savanoriškojo elgesio kodekso statusą, apibrėžiami principai ir sąlygos, kurių, norėdami naudotis šiuo aprašu arba SEPA, turi laikytis bankai, mokėjimų vykdytojai ir kortelių schemos. Nepaisant didelės paskatos veiklos vykdytojams, norintiems priimti mokėjimus eurais, imti laikytis SEPA taisyklių, vis dėlto SEPA kortelių aprašas neturi visapusiškos visų suinteresuotųjų šalių paramos ir nėra oficialaus mechanizmo, skirto kortelių schemų atitikčiai SEPA taisyklėms aiškinti, stebėti ir vykdymui užtikrinti ar galimiems ginčams spręsti.

Tokiose srityse, kaip tinkamo e. ir m. mokėjimų aprašo kūrimas, integracijos pastangomis apčiuopiamų rezultatų pasiekama lėtai, dėl to vėluoja sąveika, inovacijos, didesnis pasirinkimas ir masto poveikis. Matydami padėtį be išeities ir netikrumą, rinkos dalyviai gali nuspręsti pasyviai laukti. Turint omenyje, kad šiuo metu trūksta ryžto įgyvendinti tokią svarbią visai Europos ekonomikai iniciatyvą, integruotai rinkai sukurti reikalingas visapusiškas metodas, kuris apimtų reguliavimą, savireguliaciją ir konkurencijos teisės laikymąsi bei vykdymo užtikrinimą.

Klausimai

- 30) Kaip reikėtų spręsti dabartinio valdymo standartizacijos ir sąveikos klausimus? Ar reikia didinti kitų suinteresuotųjų šalių, išskyrus bankus, dalyvavimą ir, jei taip, kaip (pvz., viešos konsultacijos, suinteresuotųjų šalių susitarimo memorandumas, kuriuo SEPA tarybai būtų suteiktas įgaliojimas teikti gaires dėl tam tikrų techninių standartų, ir pan.)? Ar reikėtų leisti patiems rinkos dalyviams skatinti visos ES rinkos integraciją ir, visų pirma, nuspręsti, ar ir kokiomis sąlygomis mokėjimo ne eurais schemos turėtų derintis prie esamų mokėjimo eurais schemų? Jei ne, kaip būtų galima spręsti šį klausimą?
- 31) Ar valdžios institucijos turėtų atlikti tam tikrą vaidmenį ir, jei taip, kokį? Pavyzdžiui, ar būtų galima svarstyti galimybę Europos valdžios institucijoms ir EMT pasirašyti susitarimo memorandumą, kuriame būtų nurodytas tvarkaraštis ar darbo planas su konkrečiais rezultatais (etapais) ir konkrečiomis tikslinėmis datomis?

6. BENDROS PASTABOS

Klausimai

- 32) Šiame dokumente aptariami specifiniai aspektai, susiję su mokėjimų kortele, e. ir m. mokėjimų rinkos veikimu. Ar manote, kad yra svarbių klausimų, kurie čia nepaminėti arba nepakankamai pabrėžti?

7. TOLESNI VEIKSMAI

Visos suinteresuotosios šalys raginamos teikti savo nuomones ir atsakyti į pateiktus klausimus. Pastabas reikėtų siųsti el. paštu **markt-sepa@ec.europa.eu**, kad Komisija jas gautų **ne vėliau kaip 2012 m. balandžio 11 d.**

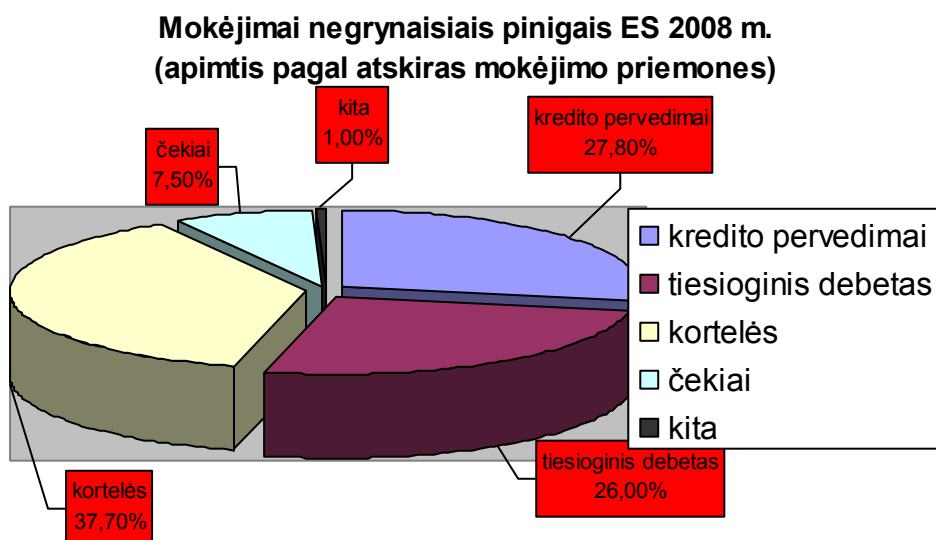
Teikiant pastabas nereikia atsakyti į visus šioje žaliojoje knygoje iškeltus klausimus. Prašom aiškiai nurodyti klausimus, su kuriais susijusios jūsų pastabos. Jei įmanoma, prašom pateikti konkrečių argumentų už arba prieš šiame dokumente pateiktas galimybes ir požiūrius.

Pagal šią žaliąją knygą ir atsižvelgusi į gautas nuomones, Komisija apie tolesnius veiksmus praneš antrąjį 2012 m. ketvirtį. Prireikus pasiūlymai bus priimti ketvirtąjį 2012 m. ketvirtį arba pirmąjį 2013 m. ketvirtį. Bus atlikta išsami visų būsimų teisės aktų pasiūlymų ir neteisinių pasiūlymų poveikio analizė.

Gautos pastabos bus skelbiamos internete. Prie šios žaliosios knygos pridedamame pareiškime apie privatumo apsaugą nurodyta, kaip bus tvarkomi konsultacijos dalyvių asmens duomenys ir pastabos.

1 priedas. Įvairių mokėjimo priemonių naudojimas

1 diagrama. Mokėjimai negrynaisiais pinigais Europos Sąjungoje (apimtis pagal atskiras mokėjimo priemones)

Šaltinis: ECB, lyginamosios lentelės, mažmeninės operacijos.

1 lentelė. Mokėjimai kortele ES (2009 m.)

Valstybė narė	Išduotų mokėjimo kortelių skaičius vienam gyventojui	Operacijų kortele skaičius vienam gyventojui ²⁹	Vidutinė operacijos kortele vertė vienai kortelei (EUR)	Operacijų pardavimo vietoje skaičius vienai kortelei ³⁰	Vidutinė operacijų pardavimo vietoje vertė vienai kortelei per metus (EUR)
Belgija	1,78	92	55	52	2 843
Vokietija	1,54	30	64	20	1 247
Estija	1,37	116	17	85	1 405
Airija	1,22	72	73	56	4 237
Graikija	1,35	8	101	5	487
Ispanija	1,62	47	46	27	1 234
Prancūzija	1,35	107	49	80	3 905
Italija	1,15	24	80	22	1 788
Kipras	1,54	40	87	25	2 072
Liuksemburgas	2,00	109	76	57	4 166
Malta	1,55	27	63	18	1 108
Nyderlandai	1,83	125	42	68	2 902
Austrija	1,24	46	63	28	1 395

²⁹ Atmetus operacijas e. pinigų kortelėmis.

³⁰ Operacijos pardavimo vietoje apima operacijas terminaluose, kurie yra valstybėje narėje ir už jos ribų.

Portugalija	1,89	100	39	53	2 060
Slovėnija	1,66	54	37	32	1 187
Slovakija	0,94	21	57	15	596
Suomija	1,74	172	34	100	3 402
Euro zona (tarp. suma)	1,45	58	52	40	2 066
Bulgarija	1,01	2	78	2	138
Čekija	0,89	17	38	21	813
Danija	1,25	180	47	129	5 875
Latvija	1,10	43	20	37	698
Lietuva	1,29	28	18	22	384
Vengrija	0,88	18	27	21	1 028
Lenkija	0,87	18	25	21	539
Rumunija	0,60	4	39	7	251
Švedija	1,85	182	40	89	2 735
Jungtinė Karalystė	2,33	132	58	56	3 294
Iš viso ES-27	1,45	63	52	43	2 194

Šaltinis: ECB mokėjimų statistiniai duomenys, 2011 m. vasario mėn.

2 priedas. Papildoma informacija apie DTM

DTM gali būti tam tikras procentas, fiksuotas mokestis arba jungtinis mokestis (procentas ir fiksuotas mokestis). Europos Sąjungoje taikomi labai įvairūs DTM. Ne visi šie mokesčiai yra viešai skelbiami. Tačiau, neoficialiai ir oficialiai susitarusios su Europos Komisija, „MasterCard“ ir „Visa Europe“ šiuo metu skelbia savo nustatytus DTM (kai kuriose šalyse DTM nustato vietos bankai, naudodamiesi sistemomis „MasterCard“ ir „Visa“, tokiais atvejais apie mokesčius paprastai neskelbiama). Sistemose „MasterCard“ ir „Visa Europe“, priklausomai nuo kortelių kategorijos ir šalies, DTM kinta nuo nulio („Maestro“ Šveicarijoje) iki 1,62 % („MasterCard“ debeto kortelės Lenkijoje) ir 1,90 % („Visa“ debeto kortelės ir verslo kortelės Lenkijoje).

Neoficialiai susitarusi su Komisija „MasterCard“ savo DTM sumažino tarptautinėms vartotojų debeto ir kredito kortelėms iki atitinkamai 0,20 % ir 0,30 %. „Visa Europe“ savo DTM tarptautinėms vartotojų debeto kortelių operacijoms ir operacijoms šiomis kortelėmis devyniose ES valstybėse narėse sumažino iki 0,20 %. Pagal šiuos susitarimus taikytas etalonas – vadinamasis įmonės indiferentiškumo testas. Pagal šį testą DTM nustatomas tokio dydžio, kai mokėjimas kortele mažmenininkams nekainuoja brangiau nei mokėjimas grynaisiais pinigais, dėl to mažmenininkui vienos iš šių dviejų mokėjimo priemonių pasirinkimas tampa nesvarbus. Todėl šis dydis laikomas užtikrinančiu, kad prekybininkai ir vėliau jų klientai gautų dalį naudos dėl tariamai nuo DTM priklausančio veiksmingumo. Kai kuriais atvejais konkurencijos institucijos neprieštaravo oficialiems arba neoficialiems susitarimams dėl konkretaus tarpbankinių mokesčių dydžio ir kitų sąlygų³¹.

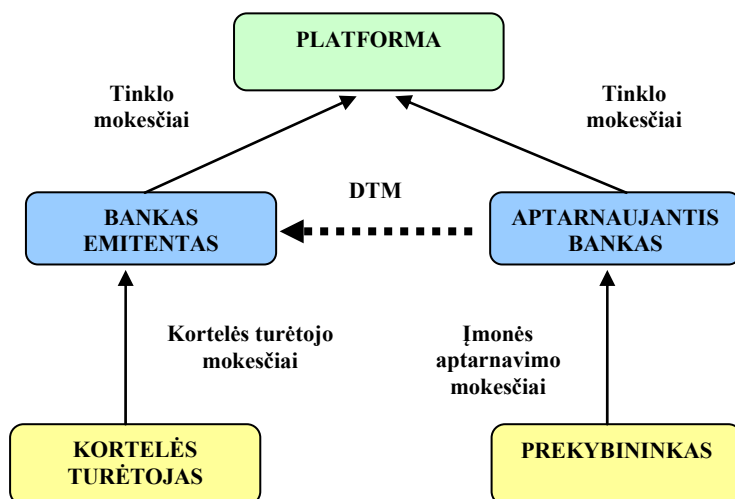
Keturšalės ir trišalės schemas

DTM yra taikomi už mokėjimo kortelių operacijas pardavimo vietoje, t. y. kortelės turėtojo operacijas prekybininko parduotuvėje. Ketursalėje schemoje MPT emitentas sudaro sutartį su kortelės turėtoju (mokėtoju), o prekybininkas sutartimi įgalioja aptarnaujantį MPT (arba gavėjo MPT) aptarnauti jo terminale atliekamus mokėjimus kortele. Už savo paslaugas aptarnaujantis MPT iš prekybininko ima vadinamąjį įmonės aptarnavimo mokestį.

Tokių schemų tarpbankiniai mokesčiai – mokesčiai, kuriuos MPT emitentas ima už operacijas, atliekamas su jo išduotomis kortelėmis. Tokių mokesčių sąnaudos tenka aptarnaujantiems MPT ir vėliau jos perkeliamos prekybininkams nustačius didesnius įmonės aptarnavimo mokesčius. Todėl iš esmės tarpbankinis mokestis daugiausia lemia, kokią kainą už kortelių priėmimą prekybininkai mokės mokėjimo paslaugų teikėjams. Taigi, DTM turi poveikį kainų konkurencijai tarp aptarnaujančių MPT, nukenčiant prekybininkams ir vėliau pirkėjams³², ypač tais atvejais, kai kartu taikoma ir kita šio dokumento 4.1 ir 4.2 skirsniuose apibūdinta verslo praktika.

³¹ „Visa“, „MasterCard“, „Pagobancomat“, „Groupement“.

³² Žr. Komisijos sprendimus, skirtus „MasterCard“ ir „Visa“ — Komisijos sprendimas (2007-12-19) dėl procedūros pagal EB sutarties 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį — Byla COMP/34.579 — „MasterCard“, Byla COMP/36.518 — „EuroCommerce“, Byla COMP/38.580 — „Commercial Cards“, ir Komisijos sprendimas (2010-12-8) dėl procedūros pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį — Byla COMP/39.398 — VISA MIF.

Trišalės kortelių schema (kartais vadinamos nuosavybinėmis) skiriasi nuo keturšalių schemų, nes operacijoje dalyvauja tik mokėtojas (kortelės turėtojas), gavėjas (prekybininkas) ir schema, o keturšalės schemos operacijoje dalyvauja mokėtojas (kortelės turėtojas), MPT emitentas (arba mokėtojo MPT), gavėjas (prekybininkas) ir jo MPT (aptarnaujantis MPT arba gavėjo MPT). Tai reiškia, kad pastaruoju atveju schemų vaidmuo dažniausiai apsiriboja infrastruktūros suteikimu.

Trišalėje schemoje dalyvauja tik vienas MPT – jis tuo pačiu metu yra ir emitentas, ir aptarnaujantis mokėjimo paslaugų teikėjas. Tačiau kai schema kortelių išdavimo ir operacijų aptarnavimo licencijas išduoda keliems MPT, schema jau nebėra „tikra“ trišalė, bet panaši į keturšalę sistemą.

„Tikros“ trišalės schemos neturi daugiašalio tarpbankinio mokesčio, dėl kurio tarpusavyje aiškiai susitaria mokėjimo paslaugų teikėjai. Mokesčius moka tik kortelės turėtojas (metinius mokesčius, mokesčius už kiekvieną operaciją ir pan.), o mažmenininkas moka įmonės aptarnavimo mokesčius. Vis dėlto schema surinktą mokestį gali panaudoti vienai arba kitai šakai (t. y. prekybininkui arba kortelės turėtojui) subsidijuoti, todėl DTM imamas netiesiogiai.